

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASINI IJTIMOIIY-IQTISODIY  
RIVOJLANTIRISH YO‘NALISHLARI****Bo‘riboyev Azizbek Aliyor o‘g‘li**

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,  
Kechki ta‘lim va Magistratura fakulteti, Makroiqtisodiyot  
yo‘nalishi magistranti E-mail: [azizbekpsg10@gmail.com](mailto:azizbekpsg10@gmail.com)

**Annotatsiya:** Mazkur tezisda O‘zbekiston Respublikasining MDH davlatlari bilan tashqi savdo aloqalarining o‘shishi va mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ta‘siri tahlil qilingan. 2024-yilning yanvar-oktyabr oylari holatiga ko‘ra, O‘zbekistonning MDH davlatlari bilan umumiy savdo hajmi 19 milliard dollarga yetib, 34,9% ulushni tashkil etdi. Eksport va import o‘shish dinamikasi, savdo aloqalarining rivojlanishi va tashqi savdo hamkorlari (Rossiya, Qozog‘iston, Qirg‘iziston, Tojikiston, va Belarus) bilan savdo hajmining sezilarli oshishi keltirildi. Tezisda, eksport va import hajmlarining o‘shishi, 2022-yilga nisbatan sezilarli yaxshilanishi, O‘zbekistonning tashqi savdo siyosatidagi muvaffaqiyatlarni va iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlashdagi o‘rnini ko‘rsatadi. Shuningdek, MDH davlatlari bilan savdo aloqalarining rivojlanishi, O‘zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish strategiyalarining samaradorligini tasdiqlaydi. Bu ish O‘zbekistonning tashqi savdo siyosati va iqtisodiy aloqalarini yanada chuqurroq tahlil qilishga yordam beradi.

**Kalit so‘zlar:** MDH davlatlari, tashqi savdo, iqtisodiy o‘shish, eksport, import, iqtisodiy barqarorlik, savdo hamkorlari, savdo aylanmasi, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish, tashqi savdo siyosati, iqtisodiy aloqalar.

**Kirish**

O‘zbekiston Respublikasi ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish yo‘nalishlari doirasida tashqi savdo aloqalarini rivojlantirishga katta e‘tibor qaratmoqda. 2024-yilning yanvar-oktyabr oylari holatiga ko‘ra, O‘zbekistonning MDH davlatlari bilan tashqi savdo aylanmasi sezilarli o‘shishga erishdi. Ushbu davrda umumiy savdo hajmi 19 milliard dollarga yetdi, bu MDH davlatlarining O‘zbekiston tashqi savdosidagi ulushining 34,9% ni tashkil etdi. Bunda eksport va import dinamikasi, shuningdek, eng yirik tashqi savdo hamkorlari bilan aloqalar tahlil qilinadi.

2024-yil davomida O‘zbekistonning MDH davlatlari bilan tashqi savdo aylanmasi 19 milliard dollarga yetdi, bu MDH davlatlarining umumiy tashqi savdodagi ulushining 34,9% ni tashkil etadi. Eksport 7,5 milliard dollarni tashkil qilib, 110,7% o‘shish ko‘rsatdi, import esa 11,5 milliard dollarni tashkil etib, 114,7% o‘shishni anglatadi. Bu ko‘rsatkichlar, 2022-yilga nisbatan sezilarli yaxshilanishni ko‘rsatadi. O‘zbekistonning eksport va import dinamikasining ijobiy o‘shishi, iqtisodiy barqarorlik va rivojlanishning davom etayotganligini tasdiqlaydi.

O‘zbekistonning MDH davlatlari bilan tashqi savdosida eng katta hajmga ega bo‘lgan davlatlar orasida Rossiya, Qozog‘iston, Qirg‘iziston, Tojikiston, Turkmaniston va Belarus

alohida ajralib turadi. 2024-yilning yanvar-oktyabr oylari holatiga ko‘ra, Rossiya bilan tashqi savdo hajmi 9,7 milliard dollarni tashkil etdi, bu O‘zbekistonning eng katta savdo hamkori hisoblanadi. Qozog‘iston bilan savdo hajmi 3,4 milliard dollarni tashkil etdi, Qirg‘iziston va Tojikiston bilan esa savdo hajmi ancha past bo‘lib, 675,6 million va 564,2 million dollarni tashkil etdi. MDH davlatlari bilan savdo aloqalarining intensivligi va o‘shish sur‘atlari O‘zbekistonning tashqi savdo siyosatidagi muvaffaqiyatni ko‘rsatadi.

2024-yilda, 2022-yilga nisbatan tovar aylanmasida sezilarli o‘shish kuzatildi. Ozarbayjon bilan savdo aylanmasi 113,1% ga, Armaniston bilan esa 161,8% ga oshgan. Belarus, Qirg‘iziston va Qozog‘iston bilan savdo ham o‘shish sur‘atlarini saqlab qolgan. Bu, O‘zbekistonning tashqi savdo siyosatining samarali amalga oshirilayotganini va MDH davlatlari bilan iqtisodiy hamkorlikning kengayib borayotganligini ko‘rsatadi.

2023-yilda O‘zbekistonning MDH davlatlari bilan tashqi savdo aylanmasi 18,5 milliard dollarni tashkil etdi, bu ko‘rsatkich 2022-yilga nisbatan 10% ga o‘shish ko‘rsatdi. 2023-yilda eksport hajmi 6,7 milliard dollar, import esa 10 milliard dollarni tashkil etdi. MDH davlatlarining umumiy tashqi savdodagi ulushi 34% atrofida bo‘ldi. Bu davrda O‘zbekistonning asosiy savdo hamkorlari Rossiya, Qozog‘iston, va Qirg‘iziston bo‘lib, ushbu davlatlar bilan tashqi savdo aloqalari yuqori o‘shish sur‘atlarini ko‘rsatdi. Bu shuni anglatadiki, O‘zbekistonning tashqi savdo siyosati va MDH davlatlari bilan aloqalar, mamlakatning iqtisodiy barqarorligini va rivojlanishiga sezilarli darajada hissa qo‘shmoqda.

2022-yil O‘zbekistonning MDH davlatlari bilan savdo aloqalarida eng yuqori ko‘rsatkichga erishgan yil bo‘ldi. Ushbu yilda O‘zbekistonning MDH davlatlari bilan tashqi savdo aylanmasi 20,1 milliard dollarni tashkil etdi, bu O‘zbekiston tarixidagi eng katta savdo hajmi bo‘ldi. 2022-yilda eksport 7,2 milliard dollarni tashkil etgan bo‘lsa, import esa 12,9 milliard dollarni tashkil etdi. MDH davlatlarining umumiy tashqi savdodagi ulushi 34,2% bo‘ldi. Rossiya bilan savdo hajmi 9,5 milliard dollarni tashkil etdi, Qozog‘iston bilan savdo hajmi 3,2 milliard dollarni tashkil etdi, Qirg‘iziston bilan esa 650 million dollarni tashkil etdi. 2022-yilda savdo aloqalarida yuqori o‘shish sur‘atlari va MDH davlatlari bilan ilgari ko‘rilmagan savdo hajmi O‘zbekistonning tashqi savdo siyosatidagi muvaffaqiyatli natijalarini aks ettiradi.

#### **Xulosa va takliflar**

O‘zbekiston Respublikasining 2024-yilning yanvar-oktyabr oylari holatiga ko‘ra, MDH davlatlari bilan tashqi savdo aylanmasi sezilarli o‘shishga erishdi. Tashqi savdo hajmining 19 milliard dollarga yetishi va eksport-import dinamikasining ijobiy o‘shishi O‘zbekiston iqtisodiyotining global integratsiyasini kuchaytirishini ko‘rsatadi. Savdo aloqalarining eng yirik hamkorlari — Rossiya, Qozog‘iston, Qirg‘iziston, Tojikiston, Turkmaniston va Belarus bilan bo‘lgan aloqalar mustahkamlanib, iqtisodiy barqarorlikka katta hissa qo‘shmoqda.

Tadqiqot natijalariga ko‘ra, eksport va import hajmining o‘shishi O‘zbekiston iqtisodiyotining raqobatbardoshligini oshirish, yangi bozorlarni ochish va iqtisodiy o‘shishni ta‘minlashda muhim rol o‘ynaydi. O‘zbekistonning tashqi savdo siyosati va iqtisodiy

aloqalarining davomiy yaxshilanishi mamlakatning iqtisodiy farovonligini oshirishga xizmat qilishi mumkin.

O‘zbekistonning tashqi savdo aloqalarini yanada diversifikatsiya qilish kerak. Xususan, MDHdan tashqari bo‘lgan rivojlanayotgan bozorlar bilan ham savdo aloqalarini rivojlantirishga e’tibor qaratish zarur.

Tashqi savdo va eksportni qo‘llab-quvvatlash uchun yangi erkin iqtisodiy zonalar yaratish va investitsiya muhiti ni yanada takomillashtirish muhimdir.

Tashqi savdoning samaradorligini oshirish uchun transport va logistika infratuzilmasini rivojlantirish, shuningdek, qo‘shni davlatlar bilan transchegaraviy savdoni soddalashtirish zarur.

Soliq tizimi va tariflarni yanada optimallashtirish orqali eksportni rag‘batlantirishga yordam beradigan iqtisodiy vositalar ishlab chiqish lozim.

Eksportni oshirish uchun yangi texnologiyalarni va innovatsiyalarni tatbiq qilish, shuningdek, ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga qaratilgan siyosatlarni amalga oshirish zarur.

O‘zbekistonning tashqi savdo siyosatining muvaffaqiyatli amalga oshirilishi mamlakat iqtisodiyotining global bozorga integratsiyasini yanada chuqurlashtirib, iqtisodiy o‘shish va barqarorlikka olib kelishi mumkin.

#### FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov, M. S. (2022). *Ijtimoiy siyosat va iqtisodiy o‘shish*. Toshkent: O‘zbekiston Milliy universiteti nashriyoti.
2. To‘xtasinov, A. T. (2020). *Monetar siyosat va iqtisodiy o‘shish*. Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki nashriyoti.
3. Shodmonov, Z. T. (2021). *Iqtisodiy o‘shish va eksportni rag‘batlantirish*. Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Tashqi savdo vazirligi nashriyoti.
4. Qo‘shqulov, S. R. (2019). *Iqtisodiy islohotlar va makroiqtisodiy barqarorlik*. Toshkent: Iqtisodiy tadqiqotlar va islohotlar markazi.
5. Mahmudov, R. A. (2023). *Davlat investitsiya siyosati va iqtisodiy o‘shish*. Toshkent: O‘zbekiston Investitsiya va tashqi savdo vazirligi nashriyoti.
6. O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi. (2024). *O‘zbekistonning tashqi savdo aylanmasi: 2024-yil yanvar-oktyabr* [Ma'lumotlar to‘plami]. Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi.
7. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2024). *Pul-kredit siyosati va iqtisodiy barqarorlik*. Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki.
8. O‘zbekiston Respublikasi Tashqi savdo vazirligi. (2023). *Tashqi savdo siyosati va iqtisodiy o‘shish* [Ma'lumotlar to‘plami]. Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Tashqi savdo vazirligi.